

Elga Cremades

Universitat de les Illes Balears

elga.cremades@uib.cat

El paisatge lingüístic a la Facultat d'Educació de la Universitat les Illes Balears: una finestra a la diversitat?

Resum:

Aquest article vol constituir una primera aproximació al paisatge lingüístic a la Facultat d'Educació de la Universitat les Illes Balears (UIB), amb l'objectiu d'oferir una visió panoràmica de la presència i la visibilitat de les diferents llengües en un entorn universitari particular. L'anàlisi del paisatge lingüístic en un entorn universitari es fa especialment rellevant si tenim en compte que, per una banda, Castell, Cremades i Vanrell (2024) expliquen que pot suposar un espai per a la muda lingüística, però, per l'altra, un estudi recent de Cremades, Maimó, Moreno, Sánchez i Solivellas (2025) mostra que la Facultat d'Educació de la UIB no sembla aquest tipus d'espai per a les mudes lingüístiques. En aquest marc, l'estudi que presentem analitza les llengües presents en diversos tipus de text habituals en els espais públics de qualsevol facultat, la posició que ocupen les diverses llengües en aquests textos i la funció que hi tenen. L'estudi constata, en aquest sentit, la validesa de les dues ideologies de què parla Woolard (2008) per comprendre com es legitimen el català i el castellà (però també l'anglès) a les Illes Balears. Tot plegat permet fer una reflexió crítica sobre la situació sociolingüística de la universitat que pot servir com a punt de partida per a futures accions de planificació lingüística en l'entorn universitari balear.

Paraules clau: educació, ideologies lingüístiques, multilingüisme, paisatge lingüístic

Abstract:

The Linguistic Landscape at the Faculty of Education of the University of the Balearic Islands: A Window onto Diversity?

This paper aims to provide an initial approach to the linguistic landscape at the Faculty of Education of the University of the Balearic Islands (UIB), with the goal of offering a panoramic view of the presence and visibility of different languages in a specific university setting. The analysis of the linguistic landscape in a university environment is particularly relevant considering that, on the one hand, Castell, Cremades and Vanrell (2024) suggest it can serve as a space for language shift, while on the other hand, a recent study by Cremades, Maimó, Moreno, Sánchez and Solivellas (2025) indicates that the Faculty of Education at the UIB does not seem to function as such a space. Within this framework, the present study examines the languages found in various types of texts commonly seen in the public areas of any faculty, the positions that they occupy in these texts, and the roles that they play. In this regard, the study confirms the relevance of the two ideologies described by Woolard (2008) in understanding how Catalan and Spanish (as well as English) are legitimized in the Balearic Islands. Altogether, this allows for a critical reflection on the university's sociolinguistic situation, which can serve as a starting point for future language planning efforts in the Balearic university context.

Keywords: education, language ideologies, multilingualism, linguistic landscape

1. Introducció

El paisatge lingüístic és una eina d'anàlisi sociolingüística que permet observar com es representen les llengües en l'espai públic i quines funcions se'ls assignen segons el context social i institucional (Landry i Bourhis 1997). A les Illes Balears, en què el català és llengua pròpia i oficial juntament amb el castellà, el paisatge lingüístic reflecteix no tan sols la cooficialitat legal, sinó també les tensions ideològiques i les pràctiques lingüístiques reals que es produeixen en una societat marcada per l'alternança i la jerarquització lingüística.

Aquest estudi parteix de l'anàlisi de 111 rètols diferents recollits en diferents espais de la Universitat de les Illes Balears (UIB), amb l'objectiu de descriure la distribució lingüística segons la funció del

missatge i valorar fins a quin punt aquestes distribucions reflecteixen les ideologies lingüístiques que operen en el context balear.

Analitzar el cas de la UIB és rellevant en la mesura que, com a institució pública, ha assumit una política lingüística de promoció del català com a llengua vehicular, però, alhora, interactua amb una comunitat universitària diversa i plurilingüe. Analitzar els rètols i les seves llengües no sols permet detectar la presència o absència de les llengües oficials i de terceres llengües com l'anglès, sinó també entendre quina llengua es considera apropiada per a quina funció, i com es negocien els usos lingüístics segons el tipus d'emissor (institucional, privat, estudiantil, comercial, etc.).

Aquest estudi pretén, doncs, aportar una lectura crítica de les pràctiques lingüístiques visibles al campus de la UIB i contribuir al debat sobre el paper que tenen les institucions públiques en la gestió simbòlica de la diversitat lingüística.

2. Estat de la qüestió

2.1. El paisatge lingüístic com a objecte d'estudi

L'estudi del paisatge lingüístic ha esdevingut una eina fonamental en la sociolingüística, ja que permet comprendre la presència, la visibilitat i la jerarquia de les llengües en un espai determinat. Landry i Bourhis (1997: 23) van definir el paisatge lingüístic com «the visibility and salience of languages on public and commercial signs», i en van destacar la importància com a factor sociolingüístic independent en contextos multilingües. A més, segons aquests autors, el paisatge lingüístic pot ser «the most salient marker of perceived in-group versus out-group vitality» (Landry i Bourhis 1997: 45), la qual cosa significa que les llengües presents en l'espai públic poden influir en la percepció de la vitalitat d'una comunitat lingüística en relació amb una altra. Posteriorment, Gorter (2013: 190) va ampliar aquesta definició i subratllà que el paisatge lingüístic no es limita als senyals oficials, sinó que inclou «any display of visible written language», cosa que abasta des de rètols institucionals fins a missatges informals com grafitos o cartells

espontanis. En aquesta línia, Scollon i Wong Scollon (2003) insisteixen que el significat d'aquests elements no es pot interpretar de manera aïllada, sinó que cal situar-los dins del context social i cultural en què es produeixen.

Tenint en compte tot això, l'anàlisi del paisatge lingüístic es pot abordar des de diferents perspectives metodològiques. Backhaus (2006) proposa prendre en consideració, en l'estudi d'aquests senyals, diversos elements. En primer lloc, cal tenir en compte la font i l'origen del signe. En segon lloc, convé determinar la tipologia del signe, segons si és oficial (*top-down*) o no oficial (*bottom-up*): els signes oficials són els emesos per institucions governamentals i reflecteixen polítiques lingüístiques, mentre que els no oficials provenen de ciutadans o empreses privades i poden mostrar pràctiques lingüístiques més espontànies. Finalment, cal analitzar el sistema d'escriptura i els alfabet emprats, cosa especialment rellevant en contextos en què conviuen llengües que utilitzen diversos sistemes d'escriptura (com passa a la ciutat de Tòquio). Tot plegat ha de permetre entendre la relació entre llengua i poder: per exemple, mentre que els senyals oficials sovint imposen jerarquies lingüístiques, els signes no oficials poden reflectir dinàmiques de resistència o adaptació lingüística.

Així mateix, Lado (2011) assenyala que el paisatge lingüístic compleix dues funcions principals. D'una banda, té una funció informativa, en la mesura que reflecteix la composició sociolingüística d'un territori, defineix les fronteres lingüístiques dins d'una comunitat i indica quines llengües es consideren legítimes per a la comunicació pública i institucional. De l'altra, compleix una funció simbòlica, ja que mostra la relació de poder entre llengües, distingeix entre llengües dominants i subordinades, i evidencia possibles conflictes ideològics i polítics en la gestió del multilingüisme.

D'altra banda, diversos estudis han destacat la naturalesa bidireccional del paisatge lingüístic. Cenoz i Gorter (2008) afirmen que, d'una banda, el paisatge lingüístic reflecteix l'estatus relatiu de les llengües en una comunitat, però que, de l'altra, també contribueix a construir-lo. Així, la visibilitat d'una llengua en l'espai públic pot reforçar-ne l'ús social i institucional o, per contra, invisibilitzar-ne

d'altres i contribuir, d'aquesta manera, a processos de minorització o substitució lingüística.

En els casos de societat multilingües, un element que pot contribuir a definir les actituds lingüístiques és el tipus de multilingüisme present en el paisatge lingüístic. Reh (2004) distingeix quatre formes d'organització d'aquest multilingüisme: (1) el *duplicador*, en què la mateixa informació es presenta en més d'una llengua; (2) el *fragmentari*, en què una llengua conté tota la informació, però parts específiques es tradueixen a una altra llengua; (3) el *superposat*, amb algunes informacions que es repeteixen en almenys una altra llengua i (4) el *complementari*, en què els diferents idiomes proporcionen parts diferents de la informació.

En general, doncs, el paisatge lingüístic no només reflecteix la situació lingüística d'una comunitat, sinó que també hi contribueix activament. Això fa que investigar el paisatge lingüístic permeti entendre millor els processos de revitalització, substitució i mercantilització de les llengües, així com el paper que tenen les llengües en la construcció de les identitats individuals i col·lectives.

2.2. El paisatge en els entorns educatius: usos didàctics i *schoolscapes*

En l'àmbit educatiu, el paisatge lingüístic pot ser una eina per construir la consciència lingüística i el pensament crític dels estudiants. En aquest sentit, Malinowski, Maxim i Dubreil (2020) subratllen que l'observació i la interpretació crítica del paisatge lingüístic enriqueixen l'aprenentatge, tant des d'un punt de vista cognitiu com sociocultural, i Rius-Escudé, Sánchez-Quintana i Torras (2023) fan notar que l'estudi del paisatge lingüístic afavoreix la interconnexió de disciplines com les ciències socials i l'educació artística.

El paisatge lingüístic facilita un aprenentatge contextualitzat, perquè ofereix exemples reals d'usos lingüístics en entorns específics (Gorter i Cenoz 2024). Això afavoreix la millora de la competència sociolingüística, ja que ajuda els estudiants a entendre la relació entre llengua, societat i poder, així com a reflexionar sobre el multilingüisme i la diversitat lingüística (Barceló-Coblijn 2024; Cremades 2024).

Les estratègies didàctiques en aquest camp van des de l'anàlisi de rètols i cartells fins a projectes participatius en què els estudiants dissenyen materials lingüístics per a l'espai públic. A més, la investigació en paisatge lingüístic permet desenvolupar habilitats metodològiques mitjançant la recollida i l'anàlisi de dades lingüístiques (Elola i Prada, 2020). Els estudiants poden examinar rètols, cartells i altres elements del seu entorn, així com dur a terme projectes aplicats, com la creació de campanyes, que connecten amb tasques pròpies de la seva futura trajectòria professional (Cremades 2024).

Igualment, la investigació sobre el paisatge lingüístic pot contribuir a desenvolupar l'esperit crític dels estudiants. Gorter, Cenoz i van der Worp (2021) remarquen que analitzar el paisatge lingüístic permet als estudiants reflexionar sobre les polítiques lingüístiques i les dinàmiques socials que determinen la presència i l'absència de llengües en l'espai públic. Segons Leeman (2005), aquesta reflexió crítica s'amplia a la identificació de la variació lingüística, la comprensió de les relacions de poder entre llengües i varietats i l'anàlisi de les ideologies lingüístiques presents a la societat. Així mateix, d'acord amb Elola i Prada (2020), aquestes activitats poden generar consciència sobre la presa de decisions lingüístiques i els repertoris locals, com el fenomen del *translanguaging* en comunitats llatinoamericanes de Texas.

Finalment, el paisatge lingüístic també pot tenir un paper rellevant en l'ensenyament de llengües estrangeres. Sayer (2010) considera que analitzar el paisatge lingüístic ajuda els estudiants a reflexionar sobre com es fa servir la llengua a la societat i en quins contextos es manifesta.

D'altra banda, i prenent en consideració que el paisatge lingüístic també pot contribuir a formar la competència sociolingüística i les actituds lingüístiques de l'alumnat, és important veure com les llengües de l'entorn educatiu poden condicionar aquest procés. Així, la relació entre l'entorn educatiu i el paisatge lingüístic no implica només utilitzar aquest tema com a eina pedagògica, sinó analitzar com és, des del punt de vista lingüístic, l'entorn de l'alumnat. És en aquest marc que s'introdueix el concepte de *schoolscape*, que ha estat àmpliament explorat en la recerca sobre paisatge lingüístic i educació. Brown (2012)

el defineix com l'entorn escolar en què el lloc i el text, tant escrit com oral, constitueixen, reproduïen i transformen les ideologies lingüístiques i és, per tant, un espai que no només reflecteix les llengües predominants en un context educatiu, sinó que també serveix com a mitjà per reforçar valors culturals i normes socials.

A les escoles i les institucions educatives, les llengües es visibilitzen de manera diferencial segons els actors involucrats, les polítiques lingüístiques i les pràctiques pedagògiques. Per exemple, Garvin i Eisenhower (2016) van analitzar les diferències en el paisatge lingüístic entre dues escoles, una a Corea del Sud i una altra als Estats Units, i van mostrar com la primera presentava més rètols informatius (cosa que indica una cultura escolar més centrada en el professorat) i com, a més, aquests rètols eren bilingües en coreà i anglès (la qual cosa reforça la idea que l'anglès és una llengua franca també en l'àmbit acadèmic). En canvi, la segona escola optava per rètols expressius i exclusivament en anglès, fet que reflectia una cultura escolar més centrada en l'alumnat i en què el valor que es dona al multilingüisme no és tan elevat.

Diversos autors han subratllat el paper del paisatge lingüístic escolar en la configuració de les identitats lingüístiques i culturals de l'alumnat. Pakarinen i Björklund (2018) destaquen com influeix en la construcció identitària de l'alumnat en contextos d'immersió lingüística, tant pel que fa als rètols oficials com als que són produïts pels mateixos estudiants. Així mateix, Szabó (2015) amplia la noció de *schoolscape* per incloure la disposició de mobiliari i altres elements visuals que estructuren l'espai educatiu. A més, cal tenir en compte que el paisatge lingüístic escolar evoluciona d'acord amb els canvis en les polítiques lingüístiques i les pràctiques pedagògiques. Brown (2012) assenyala que els canvis físics en l'espai escolar poden estar vinculats a transformacions en les ideologies lingüístiques de les institucions, així com en les metodologies d'ensenyament i les polítiques educatives. Aquesta dinàmica es veu influenciada tant per decisions institucionals com per accions individuals i, per tant, genera un diàleg constant entre les ideologies oficials i les pràctiques quotidianes dels docents i estudiants (Reintegrado-Celino i Bernardo 2023).

La investigació sobre *schoolscape* ha adoptat diferents metodologies. Així, l'enfocament geosemiòtic que proposen Scollon i Wong Scollon (2003) estudia com el significat del text està lligat a la seva ubicació física, mentre que els enfocaments narratius com els de Franco-Rodríguez (2008) integren l'anàlisi dels rètols amb les experiències i significats atribuïts pels membres de la comunitat educativa. Aquestes aproximacions permeten comprendre com el paisatge lingüístic escolar esdevé un espai de negociació i resistència davant les ideologies dominants.

Finalment, el paisatge lingüístic educatiu pot tenir aplicacions pedagògiques: l'estudi de l'anomenat *schoolscape* pot contribuir a desenvolupar la literacitat visual dels estudiants en la mesura que els ajuda a interpretar i qüestionar les ideologies implícites en els espais que habiten diàriament. Tot plegat fa especialment rellevant estudiar el paisatge lingüístic de les institucions educatives, que no només reflecteix les dinàmiques sociolingüístiques d'aquell entorn, sinó que també pot contribuir, com a eina pedagògica, al desenvolupament del pensament crític de l'alumnat.

3. Objectius

L'objectiu principal d'aquest article és oferir una primera aproximació al paisatge lingüístic a la Facultat d'Educació de la Universitat les Illes Balears (UIB), cosa que implica donar una visió panoràmica de la presència i la visibilitat de les diferents llengües en aquest entorn universitari.

L'anàlisi del paisatge lingüístic en un entorn universitari és rellevant si tenim en compte que, com assenyalen Castell, Cremades i Vanrell (2024), l'arribada a la universitat o a centres de formació superior pot suposar entrar en contacte amb llengües diferents de la inicial. En el context balear, això pot implicar l'entrada en contacte amb el català de la població castellanoparlant inicial però també la muda cap al castellà de la població catalanoparlant inicial. No hem d'oblidar que els canvis en les etapes vitals (com el pas de l'educació secundària a la superior) són moments propicis per a les mudes lingüístiques, i l'entorn

hi pot tenir un paper clau. Ara bé, un estudi recent impulsat per la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears (Cremades, Maimó, Moreno, Sánchez i Solivellas 2025) mostra que aquesta facultat no sembla que afavoreixi les mudes lingüístiques (encara que, alhora, el català sembla predominar en l'àmbit acadèmic).

En aquest marc, doncs, convé comprovar quines llengües són presents en diversos tipus de text habituals en els espais públics de qual-sevol facultat, la posició que ocupen les diverses llengües en aquests textos i la funció que hi tenen.

4. Metodologia

4.1. Contextualització de la Facultat

La Facultat d'Educació és el centre que imparteix els graus d'Educació Infantil, Educació Primària, Pedagogia, Educació Social i Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, a més d'un doble grau en Educació Infantil i Primària.

Oficialment, la UIB estableix el català com a llengua vehicular, i això, en principi, s'hauria de fer evident en els senyals institucionals, els materials oficials i la majoria de comunicacions formals. No obstant això, la realitat quotidiana és més matisada, fet que justifica, en part, l'estudi que presentem. Com han observat Cremades, Maimó, Moreno, Sánchez i Solivellas (2025), de fet, la presència del castellà dins la Facultat és significativa, sobretot en les interaccions informals entre estudiants i en determinades situacions acadèmiques, dependent del professorat i del grup d'alumnes. També hi ha una presència creixent de l'anglès en materials de recerca, màsters i programes d'intercanvi, encara que no és una llengua gaire freqüent en la comunicació habitual.

Així, doncs, d'entrada podríem preveure que el paisatge lingüístic del centre s'hauria de caracteritzar per una combinació de rètols institucionals en català, cartells informals en diverses llengües i una realitat oral multilingüe. Aquesta diversitat i el possible contrast entre els usos oficials i els informals fan que sigui un lloc interessant per

analitzar com es manifesta el paisatge lingüístic en un context acadèmic i formatiu.

4.2. Recollida de dades

La recollida de dades es va dur a terme durant el mes de març de 2025 a través d'un recorregut sistemàtic pels espais interiors i exteriors de la Facultat, la qual cosa va incloure passadissos, aules, vestíbuls, portes, la zona comuna de davant de la biblioteca, la cafeteria i l'antiga copisteria. Es van fotografiar i registrar un total de 210 rètols, dels quals 111 eren diferents. Les unitats d'anàlisi eren els missatges escrits visibles, fixos o temporals, que transmetessin informació, normativa, indicacions, publicitat, peticions de participació o convocatòries, independentment del seu suport o de si era de producció oficial o espontània. Per a cada rètol es van codificar quatre variables:

- 1) Llengua o llengües utilitzades: es va identificar cada idioma present, incloent-hi formes de bilingüisme o multilingüisme.
- 2) Adequació a la normativa lingüística: es va indicar si el text presentava errades ortogràfiques, gramaticals, de puntuació o de registre.
- 3) Tipologia funcional: es van classificar els rètols segons la funció que complien (informació, prohibició, campanya, petició de col·laboració, ofertes laborals, ofertes de serveis, etc.).
- 4) Procedència del rètol: es van classificar els rètols segons l'emissor. Es van distingir els rètols segons si eren oficials (institucionals de la UIB, com ara propis de serveis, facultats, oficines, laboratoris, o de l'Administració pública externa, concretament del Govern o de l'Ajuntament de Palma, sobretot) o no (elaborats per estudiants o particulars, serveis subcontractats o comercials com el bar, les màquines de cafè o la copisteria, o altres agents, com ara ONG, entitats culturals o sindicats).

5. Resultats

Com s'ha indicat, es van identificar 111 rètols diferents en els espais fotografiats de la Facultat. Es van classificar en dues grans categories

segons la seva procedència institucional. La figura 1 il·lustra la distribució dels gràfics d'acord amb aquesta consideració.

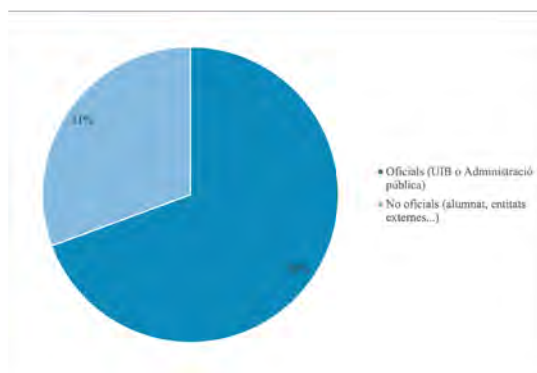

Figura 1. Distribució dels cartells segons l'emissor. Font: elaboració pròpia

Si ens fixem, globalment, en la distribució lingüística dels rètols, podrem comprovar que, en consonància amb el fet que la major part siguin rètols oficials, la majoria estan escrits en català, si bé el castellà i l'anglès també hi són presents. És el que podem comprovar a la taula 1, en què es mostra la distribució lingüística dels rètols. Destaca, així mateix, la presència de rètols multilingües, amb dues o més llengües.

Taula 1. Distribució lingüística dels rètols. Font: elaboració pròpia

Distribució lingüística	Nombre	Percentatge (%)
Monolingües en català	67	60,36 %
Monolingües en castellà	24	21,62 %
Monolingües en anglès	2	1,80 %
Multilingües (dues o més llengües)	18	16,22 %
Total	111	100 %

Entre els multilingües, trobem diverses combinacions. Així, si bé la majoria combinen català i castellà, també hi pot ser present l'anglès, com es pot comprovar a la taula 2.

Taula 2. Distribució lingüística dels rètols multilingües. Font: elaboració pròpia

Combinació lingüística	Nombre	Percentatge (%)
Català i castellà	12	66,67 %
Català, castellà i anglès	3	16,67 %
Català i anglès	3	16,67 %
Total	18	100 %

Es va poder comprovar, així mateix, que l'emissor del rètol és un factor rellevant en l'elecció de la llengua. Així, els rètols oficials són, sobretot, en català (especialment els institucionals de la UIB) o bé multilingües en català, castellà i anglès (sobretot els produïts per l'Administració pública), si bé també n'hi ha alguns en castellà (especialment de captació de voluntaris per participar en estudis d'alguns grups de recerca o laboratoris de la universitat) i en anglès (vinculats a activitats acadèmiques de literatura anglesa). La taula 3 mostra la distribució lingüística dels rètols oficials.

Taula 3. Distribució lingüística dels rètols oficials. Font: elaboració pròpia

Llengua	Nombre	Percentatge (%)
Monolingües en català	51	66,23 %
Multilingües (cat/cas/anglès)	15	19,48 %
Monolingües en castellà	8	10,39 %
Monolingües en anglès	1	1,30 %
Altres	2	2,60 %
Total	77	100 %

En canvi, entre els rètols no oficials, el castellà és més present, malgrat que la proporció és similar a la del català. És el que podem observar a la taula 4.

Taula 4. Distribució lingüística dels rètols no oficials. Font: elaboració pròpia

Llengua	Nombre	Percentatge (%)
----------------	---------------	------------------------

Monolingües en català	16	47,06 %
Monolingües en castellà	16	47,06 %
Monolingües en anglès	1	2,94 %
Multilingües	1	2,94 %
Total	34	100 %

Des del punt de vista de l'adequació a la normativa, la majoria de rètols eren completament normatius, tant en català com en castellà o anglès, com es veu a la figura 2. Tanmateix, n'hi havia alguns que contenien errades ortogràfiques o ortotipogràfiques (per exemple, en l'ús de majúscules i minúscules), lèxiques (presència innecessària d'anglicismes, per exemple) i morfosintàctiques (com ara absència de pronoms febles necessaris en català). Així, del total de rètols analitzats, 87 (el 78,38 %) eren totalment normatius, 19 (el 17,12 %) contenien errors menors, com ara errades tipogràfiques i 5 (4,50 %) contenien errors lingüístics més rellevants, especialment lèxics o morfosintàctics. Igualment, cal dir que la majoria dels rètols que contenien errors eren escrits en català: dels 24 que ho feien, només 2 eren en castellà, la qual cosa representa tan sols un 8,33 % dels casos.

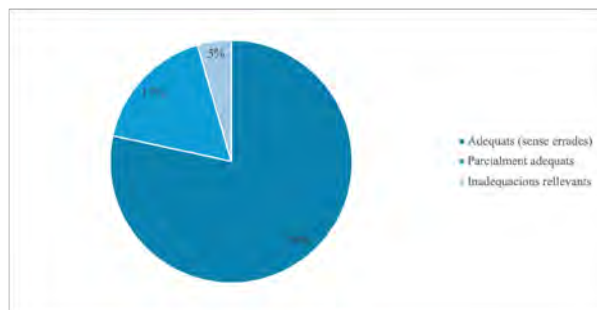

Figura 2. Grau d'adequació dels rètols a la normativa lingüística. Font: elaboració pròpia

Pel que fa a la funció, la taula 5 mostra una distribució desigual entre diverses tipologies. La funció informativa és la més comuna, la qual cosa reflecteix l'objectiu principal dels rètols dins l'àmbit universitari i institucional: orientar, notificar i proporcionar accés a serveis o activitats. Les funcions promocionals i de campanya també tenen un pes rellevant, especialment en àmbits de salut, igualtat, sostenibilitat o cultura. Finalment, són destacables els rètols de protesta i ofertes personals, que indiquen un ús compartit de l'espai comunicatiu entre institucions i individus.

Taula 5. Funcions dels rètols de la Facultat d'Educació. Font: elaboració pròpia

Funció	Nombre	Percentatge (%)
Informació	61	54,95 %
Promoció	12	10,81 %
Campanya (salut, sostenibilitat, igualtat, etc.)	10	9,01 %
Instruccions	6	5,41 %
Petició de col·laboració (estudis, etc.)	4	3,60 %
Prohibició	1	0,90 %
Protesta	4	3,60 %
Captació (socis, voluntaris)	6	5,41 %
Oferta (feina, classes, serveis)	6	5,41 %
Venda	1	0,90 %
Total	111	100 %

Si ens fixem en la distribució lingüística segons la funció, veurem que el català predomina en tots els casos, excepte en les ofertes personals i les peticions de col·laboració, en què hi ha més presència del castellà. És el que podem comprovar a la figura 3.

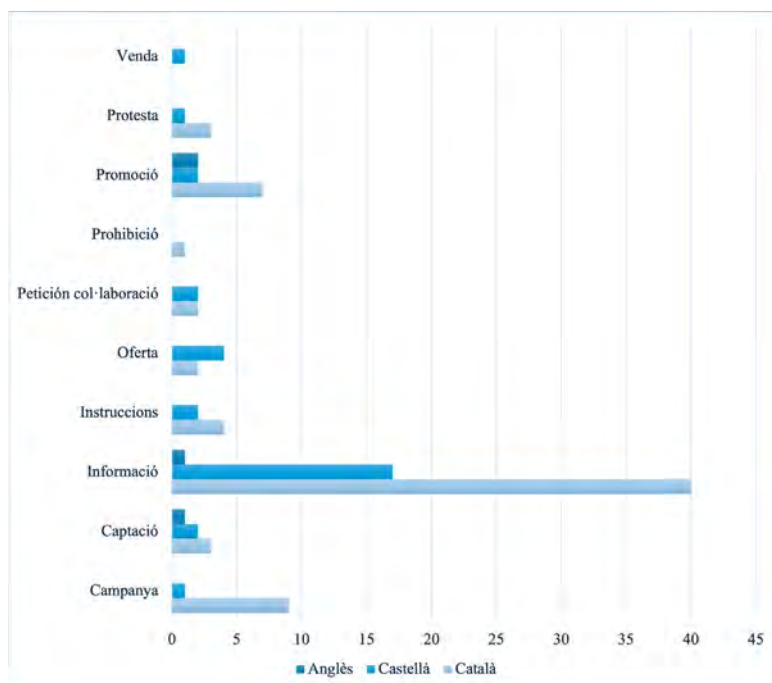

Figura 3. Distribució lingüística dels rètols segons la funció. Font: elaboració pròpia

6. Discussió

Com hem comentat, el concepte *schoolscape*, desenvolupat per autors com Brown (2012), pot ser una eina útil per entendre i analitzar el paisatge lingüístic en entorns educatius. No es tracta únicament d'un inventari de rètols o cartells, sinó de la manera com les llengües es fan visibles o es legitimen a través de la senyalització escrita que habita els espais d'aprenentatge.

A la Facultat d'Educació de la UIB, el paisatge lingüístic mostra un clar predomini del català, com seria esperable, especialment en els

rètols oficials. Aquesta tendència reflecteix, en part, el compliment de la normativa lingüística vigent en les institucions públiques de les Illes Balears, especialment a la UIB, el GOIB i altres entitats vinculades a l'Administració. Alhora, però, és una constatació que el paisatge lingüístic educatiu pot funcionar com un mecanisme que reforça el paper del català com a llengua vehicular i acadèmica, especialment rellevant en un context sociolingüístic com el balear, en què diversos estudis han mostrat com el català està en retrocés (Cremades, Solivellas i Vanrell 2025). Cal recordar, de fet, que el paisatge lingüístic no és només una representació de la realitat lingüística, sinó també un instrument que la configura. Així, la visibilitat —o invisibilitat— d'una llengua té efectes tangibles sobre la seva legitimitat i transmissió. Si el català es veu, es llegeix i s'utilitza en els espais públics del centre, augmenten les possibilitats que també sigui usat i reconegut en altres contextos comunicatius.

És cert, però, que la presència destacada del castellà en rètols generats per estudiants o per entitats vinculades a l'alumnat indica que el paisatge lingüístic també és un espai d'expressió de pràctiques lingüístiques reals. Així, en els àmbits menys regulats, sovint el castellà actua com a llengua de comunicació entre bona part de la comunitat universitària. Aquesta tendència es pot entendre a través de la ideologia de l'anonimat (Woolard 2008; Woolard 2016), segons la qual el castellà és percebut com una llengua *neutra*, no marcada, apta per adreçar-se a un públic heterogeni i, per tant, com una eina d'anonimat.

Pel que fa a l'anglès, hem comprovat que, tot i tenir una presència marginal, és significativa en rètols de tipus artístic, promocional o cultural, com ara un festival dedicat a Shakespeare o un festival de música. L'ús que se'n fa en alguns casos (els que van més enllà d'esdeveniments vinculats a la literatura o la cultura anglosaxones), però, no respon a una necessitat comunicativa real, sinó a una estratègia de prestigi simbòlic, que projecta una imatge de modernitat, internacionalització o joventut. Podríem dir, doncs, que l'anglès és percebut com una llengua de cosmopolitisme, que legitima certs discursos no tant per l'arrelament (*autenticitat*) ni per la neutralitat (*anonimat*), sinó per la capacitat d'associar-se amb el prestigi globalitzat.

Finalment, s'ha constatat que els rètols multilingües (català-castellà, català-castellà-anglès), sovint incorporen una jerarquia lingüística implícita: com que solen ser institucionals, el català acostuma a ocupar la posició principal, mentre que les altres llengües apareixen com a complementàries. Amb tot, encara hi ha espais, com el menú de la cafeteria o alguns rètols d'entitats subcontractades, que donen una presència prioritària al castellà, també en els rètols multilingües.

7. Conclusions

En aquest estudi hem mostrat una anàlisi del paisatge lingüístic de la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears que ens permet extreure diverses conclusions. En primer lloc, hem comprovat que el català és la llengua majoritària i preferent en els rètols de caràcter oficial, fet que demostra la voluntat institucional de promoure i normalitzar l'ús de la llengua pròpia dins l'espai universitari. Aquesta visibilitat reforça el seu estatus com a llengua vehicular i de prestigi acadèmic, malgrat que caldrà contrastar aquestes dades amb les obtingudes en estudis d'usos més concrets. En segon lloc, s'ha comprovat que, més enllà de l'àmbit institucional, la presència del castellà en cartells d'estudiants o d'ús espontani mostra una realitat social i lingüística diversa. En aquest sentit, cal tenir en compte que el paisatge lingüístic no només reflecteix usos, sinó que també pot educar, sensibilitzar i influir les actituds lingüístiques. Un paisatge lingüístic educatiu que dona protagonisme al català, doncs, pot contribuir a millorar-ne el prestigi i fomentar-ne l'ús entre l'alumnat, si bé la situació actual encara no reflecteix aquesta tendència. En tercer lloc, la presència de rètols amb errades o amb combinacions lingüístiques no justificades posa de manifest la importància de vetllar per la qualitat del missatge escrit, tant des de l'Administració com des dels col·lectius d'estudiants, i la necessitat de reforçar, fins a cert punt, les competències lingüístiques de part de la comunitat.

Globalment, doncs, l'estudi del paisatge lingüístic de la Facultat d'Educació de la UIB mostra que, si bé el català manté una posició central com a llengua de legitimació institucional, el castellà té una

posició rellevant com a llengua de contacte i comunicació entre la comunitat universitària. L'anglès, d'altra banda, reforça discursos d'una certa elitització i internacionalització simbòlica. De tota manera, en el futur caldrà reproduir l'anàlisi en espais més amplis i amb més deteniment per confirmar les tendències i, si escau, desenvolupar polítiques lingüístiques universitàries efectives i rellevants.

Bibliografia

- BACKHAUS, P. (2006), "Multilingualism in Tokyo: A Look into the Linguistic Landscape" [en:] Gorter, D. (ed.), *Linguistic Landscapes: A Comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo*, Bristol, Multilingual Matters, 52-66, <https://doi.org/10.21832/9781853599170-004>.
- BARCELÓ-COBLIJN, L. (2024), "El paisatge lingüístic i la gramàtica catalana al carrer" [en:] Crescenza, G., Riccardi, V., Onrubia Martínez, V. (eds.), *Investigación aplicada a la innovación en el contexto educativo*, Madrid, Dykinson, 44-51.
- BROWN, K.D. (2012), "The Linguistic Landscape of Educational Spaces: Language Revitalization and Schools in Southeastern Estonia" [en:] Gorter, D., Marten, H.F., Van Mensel, L. (eds.), *Minority Languages in the Linguistic Landscape*, London, Palgrave Macmillan, 281-298, https://doi.org/10.1057/9780230360235_16.
- CASTELL, X., CREMADES, E., VANRELL, M.M. (2024), "Els joves i les llengües a les Illes Balears: actituds, trajectòries i usos lingüístics predominants" [en:] Vives Barceló, M., Pascual Barrió, B. (eds.), *Anuari de la Joventut de les Illes Balears*, Palma, Institut Balear de la Joventut, 233-251.
- CENOZ, J., GORTER, D. (2008), "Linguistic Landscape and Minority Languages", *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 67-80, <https://doi.org/10.1080/14790710608668386>.
- CREMADES, E. (2024), "Paisatge lingüístic i aprenentatge per projectes: una experiència didàctica" [en:] Amatori, G., Buccolo, M., Lorenzo Álvarez, C. (eds.), *Experiencias educativas en el aula: innovación e investigación*, Madrid, Dykinson, 69-78.

- CREMADES, E., MAIMÓ, M. A., MORENO, M., SÁNCHEZ, V., SOLIVELLAS, I. (2025), "Les llengües de l'alumnat: estudi preliminar dels usos lingüístics a la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears" (comunicació oral). 42è Congrés de l'AESLA.
- CREMADES, E., SOLIVELLAS, I., VANRELL, M.M. (2025), "Llengua, cultura i joves: entre el predomini social del castellà i l'immobilisme cultural" [en:] Mas, A. (coord.), *Primera enquesta a la joventut de les Illes Balears*, Palma, Institut Balear de la Joventut, 133-180.
- ELOLA, I., PRADA, J. (2020), "Developing Critical Sociolinguistic Awareness through Linguistic Landscapes in a Mixed Classroom: The Case of Spanish in Texas" [en:] Malinowski, D., Maxim, H. H., Dubreil, S. (eds.), *Language Teaching in the Linguistic Landscape: Mobilizing Pedagogy in Public Space*, Cham, Springer, 223-250, https://doi.org/10.1007/978-3-030-55761-4_11.
- FRANCO-RODRÍGUEZ, J.M. (2008), "El paisaje lingüístico del Condado de Los Ángeles y del Condado de Miami-Dade: propuesta metodológica", *Círculo de Lingüística aplicada a la Comunicación*, 35, 3-43.
- GARVIN, R.T., EISENHOWER, K. (2016), "A Comparative Study of Linguistic Landscapes in Middle Schools in Korea and Texas: Contrasting Signs of Learning and Identity Construction" [en:] Blackwood, R., Lanza, E., Woldemariam, H. (eds.), *Negotiating and Contesting Identities in Linguistic Landscapes*, London, Bloomsbury Publishing, 215-232.
- GORTER, D. (2013), "Linguistic Landscapes in a Multilingual World", *Annual Review of Applied Linguistics*, 33, 190-212, <https://doi.org/10.1017/S0267190513000020>.
- GORTER, D., CENOZ, J., VAN DER WERP, K. (2021), "The Linguistic Landscape as a Resource for Language Learning and Raising Language Awareness", *Journal of Spanish Language Teaching*, 8(2), 161-181, <https://doi.org/10.1080/23247797.2021.2014029>.
- GORTER, D., CENOZ, J. (2024), *A Panorama of Linguistic Landscape Studies*, Bristol/Blue Ridge Summit, Multilingual Matters/Channel View Publications.
- GORTER, D., SHOHAMY, E. (eds.) (2008), *Linguistic Landscapes: Expanding the Scenery*, New York, Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780203930960>.

- LADO, B. (2011), "Linguistic Landscape as a Reflection of the Linguistic and Ideological Conflict in the Valencian Community", *International Journal of Multilingualism*, 8(2), 135-150, <https://doi.org/10.1080/14790718.2010.550296>.
- LANDRY, R., BOURHIS, R.Y. (1997), "Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study", *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23-49, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0261927X970161002>
- LEEMAN, J. (2005), "Engaging Critical Pedagogy: Spanish for Native Speakers", *Foreign Language Annals*, 38(1), 35-45, <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2005.tb02451.x>.
- MALINOWSKI, D., MAXIM, H. H., DUBREIL, S. (eds.) (2020), *Language Teaching in the Linguistic Landscape: Mobilizing Pedagogy in Public Space*, Cham, Springer, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-55761-4>.
- PAKARINEN, S., BJÖRKLUND, S. (2018), "Multiple Language Signage in Linguistic Landscapes and Student's Language Practices: A Case Study from a Language Immersion Setting", *Linguistics and Education*, 44, 4-11, <https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.10.005>.
- REH, M. (2004), "Multilingual Writing: A Reader-Oriented Typology — with Examples from Lira Municipality (Uganda)", *International Journal of The Sociology of Language*, 170, 1-41, <https://doi.org/10.1515/ijsl.2004.2004.170.1>.
- REINTEGRADO-CELINO, J.I., BERNARDO, A.S. (2023), "From Signage to Language Ideologies: Exploring the Schoolscape of a Comprehensive University", *AJELS*, 11, 81-116, <https://doi.org/10.59960/11.a4>.
- RIUS-ESCUDE, A., SÁNCHEZ-QUINTANA, N., TORRAS, F. (2023), "Experiència d'aprenentatge a les pràctiques de mestre a través del paisatge lingüístic i d'Instagram", *Revista del CIDUI*, 6, 1-13.
- SAYER, P. (2010), "Using the Linguistic Landscape as a Pedagogical Resource", *ELT Journal*, 64(2), 143-154, <https://doi.org/10.1093/elt/ccp051>.
- SCOLLON, R., WONG SCOLLON, S. (2003), *Discourses in Place: Language in the Material World*, London, Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780203422724>.

- SZABÓ, T.P. (2015), "The Management of Diversity in Schoolscapes: An Analysis of Hungarian Practices", *Apples: Journal of Applied Language Studies*, 9(1), 23-51, <https://doi.org/10.17011/apples/2015090102>.
- WOOLARD, K.A. (2008), "Les ideologies lingüístiques: una visió general d'un camp des de l'antropologia lingüística", *Revista de Llengua i Dret*, 49, 179-199.
- WOOLARD, K.A. (2016), *Singular and Plural: Ideologies of Linguistic Authority in 21st Century Catalonia*, Oxford–New York, Oxford University Press.